

**გამონათქვამი პროფ. ი.ა. ისაევის მონობრაჟიაზე – „კანონის
მითოლოგიაში. სამართალი და ლიტერატურა“**

2015 წელს გამოვიდა ცნობილი რუსი იურისტის, სამართლის ისტორიკოსის, პროფ. იგორ ისაევის კიდევ ერთი მონობრაჟიული ნაშრომი „კანონის მითოლოგიაში. სამართალი და ლიტერატურა“. ეს გამოცემა არის პატივცემული მეცნიერის მრავალწლიანი კვლევის შედეგი სამართლის ფილოსოფიის, ისტორიის, პოლიტოლოგიისა და სამართლებრივი კულტურის სფეროში.

სამართლის ისტორიაში შესაძლებელია ვიხილოთ ნორმატივიზმის წნეხის დაძლევის არაერთი მცდელობა. სამართლის მითი რეალობის არა მხოლოდ უფრო მაღალი დონე, არამედ სამართლიანობაზე ოცნების ესთეტიკური გამოხატულებაც არის.

მონობრაჟიას საფუძვლად უდევს იმ წყაროთა ვრცელი მასალა, რომლებშიც ასახულია სამართლისა და კანონის წარმოშობა და ევოლუცია, მართლშეგნებისა და სამართლებრივი კულტურის დონე, სამართალწარმოების პროცესი, სხვადასხვა სახის სამართალდარღვევისა და სასჯელის ზომის შესახებ არსებული წარმოდგენები; მეცნიერი ყურადღებას ამახვილებს სამართალშემფარდებელ ორგანოებსა და პირებზე, აგრეთვე სახელმწიფოებრიობის ფორმირების თავისებურებებზე ძველი, შუა საუკუნეებისა და თანამედროვე მითების, თქმულებების, ლეგენდების სახით, დაწყებული ძველი ელადის ეპოქიდან, დამთავრებული XX საუკუნის მითური მოვლენებით. კერძოდ, პატივცემული ავტორი საკუთარი მსჯელობისას ეყრდნობა სოფოკლეს, ევრიპიდეს, ესქილეს ტრაგედიებს, პლატონის, არისტოტელესა და მაკიაველის ისტორიულ-ფილოსოფიურ და ეთიკურ თხზულებებს, გოეთეს, დანტეს, ფ. კაფკას, ე. იუნგერის, კ. შმიდტის, კ. იასპერსის ლიტერატურულ ნაწარმოებებს, მარკიზ დე სადის მრწამსის კვლევას. ძველი და შედარებით ახალი მითებისა და თქმულებების ასეთი მრავალფეროვნება, რომელშიც აისახა უძველესი ეთიკური და ღვთაებრივი მოთხოვნების კანონში გარდასახვის ურთულესი პროცესი, შესაძლებელს ხდის, თვალი მივადევნოთ მათ ევოლუციას, მით უმეტეს, რომ ავტორის მართებული შეფასებით, კანონის მითოლოგია უთვალავია და უკიდევანო. ხსენებული მონობრაჟიის მეცნიერული ფასეულობა თვით გამოკვლევის მიზნით განისაზღვრება: დადგინდეს კანონის შექმნაში მითების როლი და მნიშვნელობა, ფართო გაგებით კი, კულტურაზე, პოლიტიკასა და ენათმეცნიერებაზე მათი ზემოქმედების შედეგი; თვალი მიედევნოს სახალხო სულის წიაღში მითებისა და სამართლის წარმოშობის პროცესს და დასაბუთდეს მათი მჭიდრო კავშირი, აგრეთვე სამართლებრივი რეალობისა და მართლშეგნების სპეციფიკური ტიპოლოგიის მითური ახსნა. დასახულ ამოცანას ავტორი კიდევ უფრო განამტკიცებს იმ მაგალითებით, რომლებიც მოყვანილია მსოფლიო ცივილიზაციის სხვადასხვა ეტაპზე წარმოქმნილი უამრავი მითის, თქმულების, ლიტერატურული და ფილოსოფიური თხზულების საფუძველზე. საზოგადოებრივ-იურიდიული მოვლენების წარმოშობის ურთულესი პროცესის მეცნიერული კვლევი-

* თსუ-ის იურიდიული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი, სამართლის დოქტორი.

სას ლიტერატურული ნაწარმოების გამოყენების ხერხი მკითხველთა ფართო წრეს ამ მოვლენების თანამონაწილედ აქცევს, ვინაიდან მისთვის ადრეული ასაკიდან ნაცნობი მითური გმირები და მათი უჩვეულო თავგადასავლები გაიგივებულია იმ ზნეობრივ და სამართლებრივ წესებთან, რომელთა დაცვა და აღსრულება ძველი და თანამედროვე საზოგადოების თითოეულ წევრს მოეთხოვება.

მონოგრაფიული კვლევის სტრუქტურა მთლიანად ესადაგება ძველ დროში, აგრეთვე ადრეულ და გვიან შუა საუკუნეებში წარმოშობილი ცივილიზაციებისა და ახალი ხანის მცხოვრებთა სამართლშემოქმედების, მართლშეგნებისა და სამართლებრივი კულტურის ევოლუციის პროცესს, მით უმეტეს, რომ მათ უმრავლესობას განუზომლად დიდი წვლილი მიუძღვის ამ საზოგადოებრივი მოვლენების ფორმირებისა და შემდგომი სრულყოფის საქმეში.

მონოგრაფია შედგება შვიდი თავისაგან, თითოეული თავი კი მოიცავს მსოფლიო ცივილიზაციის საკმაოდ ვრცელ, ისტორიულ და კულტურულ ფენას. ის მოგვითხრობს ადამიანთა მართლშეგნებაზე ძველი ელინური მისტიკებისა და ტრაგედიების ბატონობის პერიოდში; გვაიძულებს, დავფიქრდეთ იმაზე, თუ რა გავლენა აქვთ სტიქიურ მოვლენებს, ან რა შედეგი მოაქვთ უძველესი დროის გმირების – ღმერთკაცების ნაღვანს, მათ მიერ ძველელინური ქალაქ-სახელმწიფოების მართვის ან მათზე მფარველობის პროცესში; თვალყურს მიადევნებს ელნურ პოლისებში მოქალაქეთა დემოკრატიული უფლება-მოვალეობების ჩამოყალიბებას, კანონიერების პრინციპის, სამართლიანი სამსჯავროსა და მსჯავრის, აგრეთვე ბრალეული ქმედების პრინციპების დამკვიდრებას; განმარტავს შუა საუკუნეების კანონში სიტყვისა და ნიშნის არსს, „ღმერთების დაღუპვისა“ და „ზეკაცის მოსვლის“ პროცესს; გვაგზავნის კამელოტში და მეფე არტურის მრგვალი მაგიდის წევრებად გვაქცევს, მით უმეტეს, რომ ძველი ინგლისის ისტორიაში არ მოიძებნება უფრო მშვენიერი ეპოქა, ვიდრე მეფე არტურისა და მისი მამაცი რაინდების მმართველობა იყო, როცა შუა საუკუნეებში გამეფებული სასტიკი ძალისა და დაუნდობელი დალატის საპირწონედ დამკვიდრდა კეთილშობილება და საკუთარი მეფისა და ქვეყნის მიმართ თავდადებული ერთგულება; შევყავართ გრაალის სასახლეში; გვისახავს გრაალისაკენ მიმავალ გზას, რომლის კულტიც შუა საუკუნეების ბრიტანეთში ყალიბდება (ეს ის თასია, საიდანაც საიდუმლო სერობისას სასმელსა და საკვებს იესო ქრისტე იღებდა, ვინაიდან სახარებაში პირდაპირ არის მითითება რაღაც თასის შესახებ, რომელსაც იესო ქრისტესათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონია, რადგან გოლგოთაზე მისი ჯვარცმისა და შუბით განგმირვის შემდგომ სწორედ ამ თასში შეუფროვებიათ თურმე ქრისტეს სისხლი. მოგვიანებით, იოსებ არიმათიელს, იესოს ბიძას, „ყოვლად კეთილ და მართალ კაცს“ (ცნობილს იმით, რომ, ხელისუფალთა ნებართვით, იესოს ჯვარცმული სხეული ჯვრიდან ჩამოუხსნია, საკუთარ სამოსელში შეუხვევია და სასახლეში ჩაუსვენებია, რითაც მაცხოვრის დაკრძალვის რიტუალი მოუმზადებია კიდეც), პილატე პონტოელისაგან ამ თასის მიღება და ბრიტანეთში მისი გაგზავნა შესძლებია, სადაც გრაალი პირველ ქრისტიანთა თილისმად ქცეულა. სადაც, გლოსტენბერის – ბრიტანეთში ქრისტიანობის პირველი ცენტრის – მახლობლად დაფლული თუ დაკარგული თასი მრავალი საუკუნის განმავლობაში ძიების ობიექტად იქცა. მეფე არტურის რაინდებმა როგორღაც შეძლეს გრაალის პოვნა – იმ დროისათვის თასი არა მხოლოდ ქრისტიანთა სინწინდედ, არამედ თავისებურ ჯადოსნურ თასადაც იქცა, რომლის შიგთავსი მის მფლობელს უკვდავებას და არამინიერ სიბრძნეს სძენს. თუმცა მალევე გრაალი ისეთივე საიდუმლოების ბურუსით მოცულ ვითარებაში დაიკარგა, როგორადაც მას მეფე არტურის რაინდებმა მიაგნეს, – იმ დღიდან მოყო-

ლებული, მას უშედეგოდ ეძებენ); ხელს გვიწყობს, დანტეს „ღვთაებრივი კომედიის“ მიხედვით, „სხვა სამყაროს“ გამოცდილების შეცნობაში, რომელიც აღსაქმელად საკმაოდ გამჭვირვალე, ამავდროულად რთული და ჰარმონიულად აგებული სამყარო არის და რომელშიც, ასე თუ ისე, ერთმანეთშია გადაჯაჭვული ანტიკური კოსმოგონია, „ენეიდას“ უნივერსუმის ელემენტები, პლატონის ფილოსოფია და შუა საუკუნეების ღვთისმეტყველება, სადაც სამყაროს შექმნის დანტესეული სისტემა მკაცრ ლოგიკას ეფუძნება და ჰარმონიზებულია. (დანტესეული სამყაროს სამნაწილიანი სტრუქტურა, სამიდან თითოეულის ცხრა ნაწილად დაყოფა – მთელი ამ საკრალური ციფრების მაგიურობა, დანტესდროინდელ სამყაროშიც კი, – ფესვებით საუკუნეთა ბნელ სიღრმეში იძირებოდა და პლატონის ღვთაება-რიცხვს გვაგონებდა. პლატონის ღვთაებამ, ებრაული და ქრისტიანული ღმერთისაგან განსხვავებით, სამყარო არაფრისგან კი არ შექმნა, არამედ გარდაქმნა მისი წინმსწრები მასალა. მან სულს შთაბერა გონი, ხოლო სხეულს – სული, სამყარო კი, იმ ერთიან ცოცხალ არსებად შექმნა, რომელიც სულიერიც არის და გონიერიც. არსებობს მხოლოდ ერთი სამყარო, და არა მათი სიმრავლე, როგორც ამას დოსოკრატისკოსები ქადაგებდნენ; შეუძლებელია ერთ სამყაროზე მეტის არსებობა, ვინაიდან ის შექმნილი ასლია, რომელსაც ევალება, რაც შეიძლება ზუსტად მიესადაგებოდეს ღვთის მიერ შეცნობილ, მუდმივ ორიგინალს. სამყარო მთლიანობაში ერთი ხილული ცხოველია, რომელიც საკუთარ თავში დანარჩენ ცხოველებსაც იტევს. ის იმიტომ არის სფერო, რომ მსგავსია ათასჯერ უფრო მშვენიერი არამსგავსისა და მხოლოდ სფეროა ყველგან თავისი მსგავსისა. ის ბრუნავს იმის გამო, რომ წრიული მოძრაობა ყველაზე სრულყოფილია; და რადგან ეს მისი ერთადერთი მოძრაობაა, მას არც ფეხები, არც ხელები ესაჭიროება. ოთხ ელემენტთაგან – ცეცხლი, ჰაერი, წყალი და მიწა – თითოეული, სავარაუდოდ, რიცხვის სახით წარმოდგენილი, მუდმივად პროპორციულია, ანუ ცეცხლი ისე შეეფარდება ჰაერს, როგორც ჰაერი წყალს, ხოლო წყალი – მიწას. ღმერთმა ყველა ეს ელემენტი სამყაროს შესაქმნელად გამოიყენა, ამიტომაც სამყარო სრულყოფილია და მას არ ემუქრება დაბერება ან ავადმყოფობა. სამყაროს ჰარმონიზაცია პროპორციამ უზრუნველყო, ხოლო ჰარმონია სამყაროში მეგობრობის სულისკვეთებას წარმოშობს, რის გამოც მხოლოდ ღმერთს ძალუძს სამყაროს ნაწილებად დაყოფა. ღმერთმა ჯერ სული შექმნა, შემდეგ კი სხეული. სული შედგება განუყოფელ-უცვლელისაგან და გაყოფად-ცვალებადისაგან. ეს არის არსის მესამე და შუალედური გვარი.); გვიამბობს ქრისტიანულ ეზოთერიზმსა და უძველეს ნინაქრისტიანულ მისტიკურ მოძღვრებაზე წმინდა რიცხვებისა და სამყაროში მათი თანაფარდობის შესახებ; გვაბრუნებს „გამოქვაბულში“ და სხვ.

საგანგებო აღნიშვნას მოითხოვს ის გარემოება, რომ ნაშრომის თავები – თხზულების ლოგიკურად აგებული ნაწილები, ერთი შეხედვით, სხვადასხვა მითიდან თუ ლეგენდიდან ამოკრეფილ, სამყაროს ევოლუციის შესახებ თითქოსდა არათანმიმდევრულ და ერთობას მოკლებულ პასაჟებს შეიცავენ, მაგრამ ტექსტის გულმოდგინედ ნაკითხვის შემდეგ რწმუნდები, რომ ცალკეული მითური პერსონაჟები და მათი გამაერთიანებელი ქმედებები სამართლისა და კანონის ევოლუციის პროცესში ერთიანი და ურთიერთგანმაპირობებელი მოვლენების ჯაჭვია, რომელთა გარეშე შეუძლებელიც კი არის იმის წარმოდგენა, თუ როგორ შეძლო კაცობრიობამ მისთვის სასურველი მართლწესრიგის, კანონმორჩილების ნიმუშის, და როგორც შედეგი – სახელმწიფოებრივად მოწყობილი საზოგადოების შექმნა, თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ მსოფლიო ცივილიზაციის არსებობის პირველ ეტაპზე მას საზოგადოებრივი ცოდნის და, თუნდაც, პრიმიტიული პროტოცივილიზაციების მმართველობის უნარ-ჩვევების საკმაოდ მწირი არსენალი ჰქონდა.

თითოეული თავი თემატურ რუბრიკებად – პარაგრაფებად იყოფა, რომლებიც მოძღვრების კონკრეტულ საგანს ეხება და ამისთვის მეცნიერი კვლევის ისტორიულშედეგებითი და შედეგებისსამართლებრივი ანალიზის, აგრეთვე ქრონოლოგიურ და პორტრეტულ მეთოდებს იყენებს.

პროფესორ ი.ა. ისაევის მონოგრაფია „კანონის მითოლოგიები: სამართალი და ლიტერატურა“ განკუთვნილია ისტორიის, სამართლის, პოლიტოლოგიის, ფილოსოფიის სფეროთი და ინტერესებული სპეციალისტებისა და სამართლისა და სამართლებრივი კულტურით გატაცებულ მკითხველთა ფართო წრისათვის.